

УДК 338.24

Г.Т. Костромін, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Інвестиційне забезпечення розвитку економіки регіону: проблеми, шляхи вирішення

В статті аналізується сучасний стан регіональної інвестиційної політики, рівень інвестиційного забезпечення розвитку економіки регіону, вплив цього фактору на ефективність функціонування підприємств, їх фінансовий стан. Центральне місце в дослідженні займає розкриття необхідності підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону, активізації в цьому всіх ланок влади. Вносяться обґрунтовані пропозиції щодо вирішення цих проблем.

інвестиційна привабливість регіону, регіональна політика, інвестиційно-інноваційне оновлення виробництва, іноземний інвестор, інвестиції

Перехід економіки України до ринкових відносин дозволив на законодавчому рівні проголосити курс на інвестиційно-інноваційний розвиток держави, коли роль головного джерела стійкого соціально-економічного зростання відіграють наукові знання, сучасні технології та інвестиції в їх розвиток. Цим вимогам повинна відповідати сучасна регіональна економічна політика.

Разом з тим, диспропорції в соціально-економічному і культурному розвитку регіонів України, які склалися в процесі централізованого, перш за все, галузевого управління економікою в умовах переходу до ринку вимагають істотних змін в регіональній політиці України. Встановлення і збереження пропорційності в економічному і соціальному розвитку регіонів є важливим аспектом регіональної політики всіх розвинених країн.

В умовах поширеної економічної кризи проблема вирівнювання економічних характеристик для різних регіонів країни стає особливо гострою. В Україні проблеми регіонального розвитку більшою частиною виникають у формі питань, які торкаються нерівномірного розподілу доходів між регіонами; різниць в темпах росту і рівня безробіття, оплати праці, а також впливу цих відмінностей на поширення бідності і соціальної напруги.

Наявність істотного регіонального дисбалансу соціально-економічного і культурного розвитку ускладнює проведення єдиної політики соціально-економічних перетворень, збільшує загрозу регіональних криз. Відсутність активної, зваженої державної регіональної політики за вказаний період призвело до послаблення міжрегіональних економічних зв'язків і порушення ефективної взаємодії по вертикалі «центр-регіони». Тому, першочерговим завданням держави на шляху регіональної інтеграції повинен стати пошук раціонального балансу між децентралізацією управління та «єдиновладністю».

Проблемою інвестиційної регіональної політики України є не тільки відсутність чітко позначених цілей та пріоритетів, скільки дефіцит навичок застосування інструментів впливу на цей процес. Необхідно відмітити, що проблеми розвитку регіонів, удосконалення регіональної політики України постійно досліджуються вітчизняними і зарубіжними вченими.

Вагомий вклад в дослідження актуальних питань в інвестиційній діяльності, регіональним аспектом активізації інвестицій внесли вчені: В. Геець, М.Герасимчук, М.Долішній, Б.Кваснюк, І.Лукінов, М.Чумаченко, З.Герасимчук, В.Савченко, Л. Шинкарук та інші.

Але питання формування сприятливого інвестиційного середовища з огляду на регіональну специфіку, інвестиційного забезпечення розвитку економіки регіону не приділялося достатньої уваги.

Тому, метою статті є дослідження і аналіз сучасного стану інвестиційного забезпечення розвитку економіки регіону та виробка шляхів вирішення даної проблеми.

Сучасний стан і шляхи активізації інвестиційного забезпечення розвитку регіону розглядаються під кутом зору підвищення інвестиційної привабливості регіону, більш активної роботи по залученню інвестицій з боку всіх ланок влади, підвищення ролі малого та середнього бізнесу у вирішенні даної проблеми, в цілому удосконалення регіональної інвестиційної політики.

Головною ціллю державної регіональної політики у сучасних умовах, на нашу думку, повинно бути надання допомоги у рівномірному соціально-економічному розвитку України та її регіонів, забезпечення пристойного рівня життя населення, дотримання гарантованих державою соціальних стандартів для громадян незалежно від місця проживання, на основі ефективного використання потенціалу регіонів, підвищення ефективності функціонування підприємств різних форм власності.

Разом з тим, як показує аналіз, рівень ефективності роботи підприємств всіх форм власності, як основного суб'єкту господарської діяльності регіону, недостатній. Так, рівень збиткових підприємств за 2007 рік склав 32,5 відс. до загальної кількості підприємств, а сума збитків склала 47096,5 млн. грн., в тому числі в промисловості відповідно 33,4 відс. та 13256,0 млн. грн. По цій причині бюджети областей недоотримали значні фінансові кошти.

Низька інноваційна активність промислових підприємств. В 2007 році було лише 14,2 відс. від загальної їх чисельності, а в окремих галузях ще менше – 5-7 відс. У загальному обсязі інноваційних витрат, витрати на придбання нових технологій склали лише 3 відс.

Тому, для вирішення цих проблем, подальшого розвитку економіки Україна потребує інвестицій в значно більших розмірах. Разом з тим, інвестиції в основний капітал з 2000 року росли низькими темпами (крім 2007 року), а в окремих регіонах (Миколаївська, Рівненська і ряді інших) їх ріст за останні два роки незначний (див. таблицю 1).

Таблиця 1 – Інвестиції в основний капітал за регіонами

(у фактичних цінах)

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	млн. крб.	млн. крб.	млн. грн							
Україна	31114	937816	23629	32573	37178	51011	75714	93096	125254	188486
Автономна Республіка Крим	1411	25321	784	1208	1483	1913	2740	3375	4684	7007
області										
Вінницька	912	26203	365	555	635	857	1155	1693	2494	4136
Волинська	507	11502	278	530	623	727	1064	1186	1839	2867
Дніпропетровська	2594	104605	2252	2798	2919	4246	5906	7792	10737	14874
Донецька	2970	117774	2901	3711	3825	4846	7239	9598	11728	16898
Житомирська	968	27769	256	327	539	609	854	1135	1546	2442
Закарпатська	501	8434	332	519	592	1021	1113	1115	2019	2642
Запорізька	1521	47428	1190	1306	1529	2150	2745	3299	3896	6407

Івано-Франківська	689	37049	605	851	954	1130	1589	1683	2620	4006
Київська	1375	45311	947	1323	1657	2918	3547	4519	7032	12658
Кіровоградська	870	16575	271	417	507	699	1357	1285	1777	2482
Луганська	1768	52244	1030	1270	1392	1901	2941	4363	5538	9754
Львівська	1264	36555	1061	1357	1807	2559	3634	4682	5875	8287
Миколаївська	921	25397	460	749	1037	1312	1963	2534	3118	3699
Одеська	1538	39105	1348	2471	2609	3309	5137	5154	7339	10500
Полтавська	1177	44181	1438	1413	1831	2158	2887	3709	4760	6672
Рівненська	763	18476	365	584	702	1078	1937	1184	2144	2924
Сумська	947	21131	597	981	966	931	1102	1441	1508	2435
Тернопільська	559	14509	199	274	319	456	632	890	1214	1979
Харківська	1908	42149	1373	1955	2468	3554	5055	5775	7957	12051
Херсонська	818	16700	282	401	394	549	886	1077	1503	2322
Хмельницька	876	25701	455	568	727	901	1745	1461	2075	3135
Черкаська	897	24861	330	431	582	967	2408	2046	3304	4236
Чернівецька	416	9715	141	240	326	520	656	755	1451	2332
Чернігівська	837	21544	431	552	587	825	1140	1333	1520	2422
міста										
Київ	1952	71738	3809	5639	5906	8481	13859	19468	24858	38230
Севастополь	155	5839	129	143	262	394	423	544	718	1089

В структурі інвестицій в основний капітал низький їх рівень в сільське господарство, мисливство, лісове господарство (у 2007 році лише 5,1 відс.), що знижує ефективність функціонування цієї важливішої галузі економіки, створює напруженість у вирішенні соціальних проблем села.

Так як внутрішніх ресурсів недостатньо, виникає необхідність в залученні коштів іноземних інвесторів. Разом з тим, згідно статистичних даних, частка іноземних інвестицій в економіку України за 2007 рік склала в загальній сумі інвестицій 3,7 %, що явно недостатньо. Експерти ООН віднесли Україну до двадцятки найпривабливіших для прямих іноземних інвестицій країн. Тому, для залучення коштів іноземних інвесторів необхідно формувати позитивний імідж України.

На сьогоднішній день Україна виступає для іноземного інвестора, як країна із вигідним географічним розміщенням, різноманітними природними ресурсами, плодоносним чорноземом, кваліфікованими кадрами та науковим потенціалом. Але поряд з цими перевагами є й недоліки, які знижують інвестиційну привабливість, а саме: нестабільність законодавства, відсутність податкового кодексу, низькі доходи населення, труднощі у відкритті бізнесу та виділенні ділянок для будівництва, політична нестабільність, рейдерство. Особливий наголос зарубіжні експерти роблять на високому рівні корупції, яка загрожує принципам демократії та верховенству закону.

Для вирішення цих проблем на державному рівні, на нашу думку, необхідно:

а) вдосконалювати державне управління соціально-економічним розвитком регіонів України. Регіональна політика має бути відокремлена в самостійний вид державної економічної політики. Акцентувати увагу потрібно не стільки на довгострокових проблемах розміщення виробництва, а розглядати регіональний рівень економічної сфери як територіально диференційовану цілісність взаємопов'язаних однорівневих господарських комплексів.

До зазначеного об'єкту дослідження та впливу регіональної політики, як специфічної системи економічних відносин, потрібно розробити відповідні категорії та показники для регіонального рівня економічної сфери діяльності.

Враховуючи особливості стану і рівень соціально-економічного розвитку України, а також сучасні тенденції в регулюванні економічної сфери діяльності на регіональному рівні, доцільно забезпечити комплексне застосування всіх методів з орієнтацією на максимальне залучення і використання регіонами власних можливостей і ресурсів.

Потрібно передбачити на загальнодержавному рівні створення колегіальних управлінських інститутів в межах як представницької, так і виконавчої гілок влади, щоб забезпечувати узгодження національних і місцевих інтересів в питаннях розробки і реалізації державної регіональної політики. Такий підхід передбачає наявність самостійного фінансового правового забезпечення проведення зазначеної політики, в цілому посилення наукового підходу до управління економікою регіону;

б) для створення інвестиційної привабливості регіонів і економіки України в цілому необхідна:

1) чітка та злагоджена перебудова інвестиційної політики держави та законодавства країни в цілому. Іноземним інвесторам необхідний юридичний і правовий захист своїх коштів та об'єктів інвестування, надання економічних гарантій від Уряду. Наявність великої кількості законодавчих актів і постанов, які суперечать один одному, призводять до плутанини під час вирішення спірних питань, тобто треба сформулювати стійке та передбачуване правове поле;

2) потрібно надати правовий фінансовий захист таким фінансовим процесам як кредитування та страхування ризиків, переглянути податкову систему, в пріоритетних галузях економіки надавати пільги на початкових етапах діяльності підприємства для його подальшого розвитку;

3) однією з найважливіших перешкод є мораторій на продаж землі та відсутність права власності на землю об'єктів інвестування;

4) на сьогоднішній день невирішеним залишається питання щодо рейдерських захватів підприємств, що є звичним для України та дивним для Європи та світу. За таких умов, іноземний капітал інвестують в короткострокові та дуже рентабельні проекти, а від довгострокових відмовляються. Така позиція інвесторів зрозуміла, адже завдяки політичній та економічній кризі, в якій Україна знаходиться протягом довгого періоду, важко визначити основний напрямок діяльності підприємства та передбачити, що буде в країні через 3-5 років;

5) необхідно також стабілізувати політичну ситуацію в країні, знизити рівень корупції, лібералізувати та дерегулювати підприємництво, сприяти розвитку фондового ринку, сформулювати інвестиційні стимули, скоротити правила та інструкції стосовно ліцензування, оподаткування і репатризації прибутків. В цілому, для створення інвестиційно привабливого середовища, Україні потрібно проводити всі необхідні реформи якнайшвидше;

в) керівникам промислових підприємств в регіоні всіх форм власності сумісно з органами державного управління і місцевого самоврядування необхідно активніше проводити роботу по реструктуризації підприємств, в першу чергу збиткових (а таких в країні 32,5 відс.), і, перш за все, оперативної реструктуризації, що направлена на виявлення і залучення всіх резервів виробництва, підвищення ефективності праці підприємств, виведення їх на рівень рентабельності. Цю роботу необхідно провести на протязі найближчих 1-2 років. Це дозволить зробити ці підприємства інвестиційно привабливими, і в процесі стратегічної реструктуризації забезпечити надходження інвестицій в подальшому розвитку підприємства.

Інвестиційно-інноваційне відновлення виробництва повинно бути направлено на створення нових видів продукції і технологічних процесів, подальших ступенів обробки продукції, модернізації основних виробничих фондів і підвищення якості виробництва, що є основним шляхом ефективного освоєння науково-технічного прогресу за наявності великого виробничого апарату. Тим самим національне багатство буде більш послідовно використовуватись для швидкого розвитку продуктивних сил, для прискореного освоєння сучасних технологічних процесів.

Іноземні інвестори набагато краще та ефективніше керують підприємствами, а ніж це робить держава. Приватний власник намагається підвищити виробничі потужності за рахунок впровадження новітніх технологій, що призводить до зростання прибутку, а як наслідок підвищення заробітної плати та покращення соціального захисту працівників.

Основними напрямками організаційно-економічної роботи на промислових підприємствах повинні бути:

- впровадження ефективних методів менеджменту;
- припинення виробництва застарілої продукції, реалізація не використовуваних основних фондів і земельних ділянок, на яких вони розташовані;
- виділення зі складу великих підприємств самостійні підприємства і ліквідація безперспективних виробництв;
- перебудова структури виробництва за принципом формування центрів прибутку;
- розробка, сертифікація, розширення випуску конкурентоспроможної продукції і реалізація її на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- участь у регіональному і міжрегіональному поділі праці, розвиток регіональної і міжрегіональної кооперації;
- організація виробництва і постачання комплектного устаткування «під ключ» з наступним сервісним обслуговуванням, навчанням кадрів, передачею технологічної документації;
- розвиток мережі каналів товароруку, у тому числі дилерських представництв за кордоном для прискорення реалізації, більш повного обліку умов експлуатації машинобудівної продукції та її після продажного обслуговування;
- відродження науково-технічної і дослідно-експериментальної бази, що реалізує інноваційні проекти з гарантованим економічним ефектом і оплатою в залежності від обсягу продажу чи прибутку в замовника;
- зняття важкого тягаря утримання соціальної сфери промисловим підприємствам з передачею її на баланс міста (району), в якому розташовані.

Досягнення цілей та реалізація задач регіональної промислової політики в сучасних умовах можливі на основі впровадження досягнень в галузі науково-технічного прогресу і цілеспрямованої інвестиційної політики в пріоритетних напрямках розвитку економіки. У сучасний період необхідна не просто зміна рівнів технології виробництва, підвищення віддачі виробничих фондів, а потрібна комплексна якісна заміна створених в Україні (у значному ряді галузей) продуктивних сил, що спираються на найпередовіші досягнення вітчизняної і світової науки, створення нового технологічного укладу в тих галузях виробництва, у яких за станом на сьогоднішній день апарат не знаходиться на передових позиціях;

г) важливим інструментом досягнення самодостатності регіонів повинно стати прискорення розвитку малого та середнього бізнесу, як стратегічного напрямку розвитку територій. Рівень розвитку малого бізнесу в Україні нижчий в декілька разів (5-6 раз), ніж в розвинених країнах з ринковою економікою.

Головна ціль програм розвитку малого бізнесу в регіонах – забезпечення стабільних умов для подальшого функціонування малих та середніх підприємств, залучення широких верств населення до підприємницької діяльності, збільшення нових робочих місць. Для прискорення розвитку малого бізнесу необхідно посилити фінансову підтримку цього важливого сектору регіональної економіки, впровадити більш ефективні системи фінансування, кредитування й страхування, і на цій основі забезпечити збільшення надходжень коштів до місцевих бюджетів, що позитивно вплине на динаміку економічного та соціального розвитку регіонів;

д) вирішенню регіональних проблем значною мірою повинно сприяти проведення нового етапу адміністративної реформи, пов'язаного з делегуванням управлінських функцій центральних органів влади на регіональний рівень і всебічний розвиток місцевого самоврядування. При цьому в регіоні повинні бути законодавчо розмежовані повноваження і відповідальність між гілками влади. Це дозволить забезпечити більш комплексний соціально-економічний розвиток регіонів і України в цілому.

На нашу думку, вирішення цих проблем дозволить покращити інвестиційну привабливість регіонів і на цій основі підвисити ефективність функціонування країни, вирішення соціальних проблем населення України.

Список літератури

1. Долішній М.І. Науковий супровід соціально-економічного розвитку регіонів. / Регіональна політика України: зб.наук.праць. – Львів: інститут регіональних досліджень НАН України, 1998.
2. Чумаченко Н.Г. Проблемы региональной политики в Украине. /Людина і політика, № 3, 1999.
3. Коротич О.Б. Підвищення ролі системи місцевого самоврядування в управлінні розвитком регіонів України. / Вісник АЕН України, № 1, 2004.
4. Костромін Г.Т. Розвиток малого та середнього бізнесу – стратегічний напрямок економічного зростання України. / Колективна монографія АЕН України «Майбутнє України: стратегія поступу» - Київ-Донецьк, 2008.
5. Статистичний щорічник України за 2007, 2008 рік.

Г. Костромин

Инвестиционное обеспечение развития экономики региона: проблемы и пути решения

В статье анализируется современное состояние региональной инвестиционной политики, уровень инвестиционного обеспечения развития экономики региона, влияние этого фактора на эффективность функционирования предприятий, их финансовое положение. Центральное место в исследовании занимает раскрытие необходимости повышения уровня инвестиционной привлекательности региона, активизации в этом роли всех звеньев власти. Вносятся обоснованные предложения по решению этих проблем.

G. Kostromin

The investment providing development of region economy: problems and ways of decision

In the article the modern state of regional politician investment and them level of the investment providing development of region economy, influence of this factor on efficiency of enterprises functioning and financial state are analyzed. The central place in research occupies opening the necessity of increase the level of investment attractiveness at the region, activation in this role all of lanocs of power. The decisions of these problems are the grounded and suggested.

Одержано 02.12.09